

Minnen från kvinnomötet i Moskva.

DÅ jag den 19 okt. afreste till Moskva för att öfvervara det andra delegerademötet af det i maj detta år stiftade Allryska förbundet för kvinnans likställighet, rådde här i landet i det närmaste lugn. Att det mullrade i öster, därom voro vi ju alla underkunniga, men att något afgörande förestod visste väl knappt någon, än mindre anade man att den ryska frihetskampens svallvågor skulle nå hit och slutligen rycka oss med. Vi hade snarare förnimelsen af att befinna oss i ett slags dödvatten.

På denna grund gjorde den revolutionära stämning jag fann i Moskva ett öfverväldigande intryck på mig. Det var som om jag kommit in i en sjudande krater af upphetsade känslor och rycktes jag så att säga genast ut ur hvardagslifvets gängor.

Det må af denna anledning förlåtas mig, om jag finner det svårt, ja så godt som omöjligt att försätta läsaren in i samma stämning.

Mötet, ursprungligen fördeladt på tre dagar, förlängdes genom generalstrejkens mellankomst med två dagar, och dock fortgingo förhandlingarna, afbrutna af en kort middagsrast, från 10 f. m. till sent in på kvällen. Programmet bjöd på idel »konkreta» diskussionsämnen. Någon principiell utläggning om kvinnorörelsens berättigande kunde ju på intet vis komma ifråga vid detta tillfälle, där nästan alla de närvarande voro anhängare af kvinnofrigörelsen. Det gällde i främsta rummet att afhandla

rent taktiska spörsmål jämte några frågor, som hänförde sig till den närvarande politiska situationen i Ryssland.

I vanliga fall vore intet enklare än att gifva ett referat af ett sådant möte. Men då det gäller den ryska kongressen blir uppgiften en helt annan. Ännu då jag i minnet genomlefver dessa händelserika dagar, tycker jag mig höra bruset af heta lidelsers starka underström.

Generalstrejken utbröt två dagar efter min ankomst. Vi voro nu afskilda från hela den öfriga världen. Telegrafn bragte oss intet budskap, posten utdelades icke, gatorna voro insvepta i mörker, butikfönstren voro förspikade med bräder, vattenledningen var afstängd. Då jag om kvällen begaf mig till möteslokalen, ekade mina fotsteg i de toma gatorna, och mötte jag någon, kände jag instinktliskt att jag betraktades med misstro. Detta var förstås ömsesidigt, mörkret gjorde sitt till (ty de här och där i lyktorna anbragta små petroleumlamporna glimmade blott svagt), hvartill kom de ihållande ryktena om förestående blodbad, som skulle iscensättas af »huliganer» och »svarta sotnjor». Hade icke själfva ärkebiskopen i Moskva gifvit näring åt detta tal genom att uppmana sina trogna att samlas i kyrkorna för att efter slutad gudstjänst öfverlägga om medlen att bekämpa frihetsrörelsen?

Det var under ett dylikt högtryck mötet ägde rum.

Den första aftonen ägnades åt uppläsning af protokollen från majsammanträdet äfvensom redogörelsen för centralbyråns värksamhet och filialernas berättelser. Närvarande voro delegerade för 24 orter, representerande inalles 44 filialer eller grupper (sålunda finnas enbart i Moskva 7 grupper af förbundet), äfvensom deputerade för Lithauen och Lill-Ryssland samt undertecknad från Finland. Sammanräknadt med pressens representanter, deputerade från andra politiska förbund samt medlemmar af centralbyrån utgjorde hela antalet deltagare 151, däribland åtskilliga män.

En af de första åtgärderna var afsändande af en sympatiadress till Vera Nikolajevna Figner, som efter att

ha försmäktat 25 år i Schlüsselburgs fängelse för delaktighet i nihiliststämplingarna på åttiotalet, nu omsider efter utståndet straff återvunnit friheten, dock med förvisning till Archangelska guvernementet.

Adressen lydde:

Dyra Vera Nikolajevna,

Delegerademötet af det Allryska politiska förbundet för kvinnans likställighet hälsar er, ett af de otaliga offren för regeringens godtycke, af hela sin själ välkommen. I närvarande stund strida vi alla öppet mot detta godtycke.

Vi äro lyckliga att kunna meddela er, att för det fosterlands befrielse, för hvilket ni utan tvekan bragte offret af hela ert lif, numera icke blott några få enskilda kämpa, utan många, bland dessa vi kvinnor, församlade här från alla delar af Ryssland. Den exempellösa själsstyrka ni är i besittning af har bevarat er åt oss. Ni har återvändt till oss, icke som den öfvervunna utan som den segrande, utgörande ett förebud af Rysslands snart stundande befrielse. Vi hoppas innerligt att ni, den främsta bland kvinnor, i den blifvande nationalförsamlingen kommer att vara den första kvinna, som i besittning af fulla medborgerliga rättigheter därstädes skall företräda vårt kön.

I afseende å det taktiska programmet beslöt mötet för att i så vida kretsar som möjligt sprida åsikten om kvinnans likaberättigande vidtaga nedanstående åtgärder:

1. Att författa ett upprop till nationen.
2. Att föranstalta folkmöten icke endast i hufvudstaden utan äfven i andra städer; att vid bristande tillgång på lokala krafter utsända talare, som borde vara väl förtrogna med de skilda politiska partiernas program.
3. Att inbjuda på förbundets bekostnad personer med speciell organisatorisk förmåga att omorganisera icke allenast redan befintliga utan äfven nya afdelningar af förbundet.
4. Att utse en kommitté med uppdrag att anordna föredrag och antaga föredragare för provinsstäderna. För

att åstadkomma en likformig värksamhet vid organiserandet af föredragen borde man träda i förbindelse med Lärareföreningen.

5. Uppdraga åt Centralbyrån att skaffa utredning om på hvilka villkor man skulle kunna utsända en kolportör med uppdrag att i mängd bland folket sprida broskyrer om kvinnofrågan. Välja en kommitté som skulle uppgöra förteckningar öfver populära skrifter i politiska och ekonomiska frågor äfvensom i frågan om kvinnans valrätt. Dessa förteckningar skulle omfatta litteratur, lämplig för folket, och sändas till förbundets filialer. Dessa skulle uppmanas att anskaffa medel till inköp af litteratur.

6. För det politiska programmet uppställdes följande klämmor:

a. Förbundet anser sig kunna understödja endast sådana partier eller enskilda partimedlemmar, som understödja kvinnornas kamp för politiska rättigheter och bidra till deras förväkkligande.

b. Förbundet erkänner att de sociala partiernas mål står kvinnorna nära, då äfven kvinnorna äro intresserade för en förändring af de nuvarande sociala förhållandena. Kvinnornas intresse sammangår med arbetarpartiernas — ett störtande af det ekonomiska trycket.

c. Förbundet betonar att utan kvinnornas deltagande i lagstiftningsarbetet de frågor som röra kvinnorna samt äfven alla andra lagförslag kunna blifva ensidigt bedömda samt afgjorda i icke önskvärd riktning, hvadan vi föreslå att män och kvinnor, som erkänna detta, organisera val af representanter till bildandet af en särskild fri församling, hvilken ägde afgifva utlåtande om förslag, som framkallas af lefnadsbehofven och stå på dagordningen i de existerande lagstiftande församlingarna. Dessa fria församlingars beslut skulle genom pressen spridas bland folket och bringas i värkställighet af dem som förena sig därom. De lokala organisationerna skulle erhålla i uppdrag att genom sina representanter framföra dessa beslut till riksduman.

Utarbetandet af ett förslag i dessa frågor uppdrogs åt tvänne medlemmar af byrån. Hvad beträffar punkt c anmodades Centralbyrån att efter ett detaljeradt utarbete af förslaget kringsända detta till de lokala afdelnin-garna att förberedelsevis bedömas.

Såsom var att förmoda uppväckte frågan om det ryska samhällets förhållande till riksduman enligt förslaget af d. 6 aug. ett lifligt meningsutbyte. Detta spörsmål debatterades under två dagar och gjorde sig i detta afseende tvänne olika uppfattningar gällande. Den ena mera radikala fraktionen (och som vid den slutliga omröstningen segrade med 59 röster mot 29) uttalade sig för att det vore enhvars samhälliga plikt att med alla till buds stående medel motarbeta valen till den projekterade riksduman. Som grund för denna åsikt framhölls det, att med rådande census och andra bestämmelser intet hopp fanns, att oppositionen skulle blifva så pass starkt representerad inom duman, att den kunde utöfva något slags tryck på densamma i den önskade riktningen, d. v. s. allmän vägran att deltaga i dumans sessioner följd af ett bestämdt yrkande på omedelbart sammankallande af en konstituerande församling. Minoriteten trodde emellertid på möjligheten af en sådan lösning i den förhoppning, att bonde-representanterna också kunde fås att omfatta samma ståndpunkt. Båda partierna voro ense om nödvändigheten af dumans omvandling till en konstituerande församling vald på grund af allmän, lika och sluten votering. Skedde ej detta blefve Rysslands befrielse för en lång tid framåt fördröjd. I denna punkt rådde ingen meningsskiljaktighet, blott i fråga om taktiken. Att duman endast gaf skenrättigheter, därom rådde intet tvifvel. I hela denna s. k. reform spårade man ett oblygt försök att lura folket.

Flera glänsande tal höllos till försvar för majoritetens uppfattning och syntes det mig som om det motsatta partiet trots den skenbara logiken i sitt försvar för deltagandet i valkampanjen dock i grunden utgick från en orik-

tig förutsättning. Huru många af framstegspartiet skulle ha blifvit valda? Ett försvinnande fåtal, därom voro äfven de mest optimistiska ense, och med en sådan utgång af saken låg faran nära till hands att det utpinade ryska samhället skulle få upptaga en ny het dust mot denna förfalskning af en folkrepresentation. Man kände instinktligt vådan af att i en lifsfråga som denna beträda kompromissens väg.

Då deltagarinnorna i mötet med få undantag tillhörde ytterlighetspartierna, var det naturligt att de skulle skänka sitt odelade erkännande och sin varma sympati åt den pågående politiska generalstrejken. Mötet antog en resolution, i hvilken det uttalade sig för att såväl moraliskt som materiellt understödja strejken, »såsom utgörande ett af de mest värksamma medlen i kampen mot regeringen.»

Under den diskussion, som utspann sig i anledning af de olika sätten att befrämja strejken, kunde jag icke undgå att känna den djupaste beundran för de ryska kvinnornas storslagna offervillighet.

Ett förödande krigs fador, hungersnöd och allt sedan januarimassakrerna oafbrutna strejker och gatustrider hade icke brutit dessa kvinnors mod. De visste alltför väl hvad de utsatte sig för genom att tillhöra oppositionen, de visste att en ström af blod dagligen utgöts, och dock voro de färdiga till nya offer. Intet var dem för dyrbart, ej eget, ej mäns, ej söners, ej döttrars lif, och då det blef fråga om att också läkarna borde ansluta sig till strejken, fanns det mer än en som ansåg att ännu detta offer måste bringas. »Dö icke dagligen människor på våra gator? Om det befordrar vår sak, så må de då ock få dö i sina sängar — utan läkarhjälp.» Huru mycket skall ett samhälle ha lidit för att kunna nå upp till denna grad af själförgäthenhet? Och hvilka fador förestå detsamma ännu?

Bland bojkotteringsförslag som väcktes och vunno understöd förtjäna nämnas: att vägra betala skatter, att icke

köpa statspapper, icke infinna sig som köpare af egendom till salu på grund af tvångsutmätning, att bojkottera regeringens sparbanker, polis, gendarmer, kosacker och de medlemmar af officerskåren som äro motståndare till frihetsrörelsen, äfvensom visa dessa personer sitt förakt, uppsäga bekanskap med regeringens anhängare, vägra taga emot dem som hyresgäster m. m.

Emedan den ryska ämbets- och tjänstemannakåren dock är mycket talrik, voro många af den åsikt, att uttrycken för samhällets förakt icke skulle förorsaka dessa herrar något vidare obehag, då däremot skattevägran och bojkottering af sparbankerna helt visst konsekvent genomförda kunde vålla regeringen allvarsamma svårigheter.

Bland resolutioner af allmän natur som fattades vill jag nämna den mot dödsstraffet, »det legaliserade mordet». Vidare inlade mötet en bestämd gensaga mot nationalitetsförtrycket, detta gissel som regeringen svänger öfver miljoner af det ryska rikets innebyggare.

Bland deltagarinnorna märktes deputerade för Lithauen och Lill-Ryssland. Hvardera framhöll i sina berättelser det olidliga våld, som redan i flera hundra år utöfvats mot deras nationaliteter; och dock lefde det nationella kvar i språk och seder troget bevaradt af folksjälén. Båda voro varma patrioter och sågo på sig själfva som utländskor i förhållande till ryskorna. De polska kvinnorna hade sändt en adress, i hvilken de gäfvö uttryck åt sina önskningsmål med hänsyn till beviljandet af fullständig nationell autonomi. Det var en lång skrifvelse. Med logisk och bindande bevisföring för de nationella krafvens berättigande utgjorde den tillika en skildring af en lång lidandets historia. Flere af mötets mera bemärkta deltagarinnor tillhörde den judiska nationaliteten, de voro för det mesta utmärkta talarinnor, snabba i repliken och alltid behärskande situationen. En af dem valdes två särskilda gånger att leda mötets förhandlingar. Snabb, fyndig, opartisk, klartänt och ovanligt skicklig i att finna den

rätta formuleringen var hon en idealordförande. Hvilket öde väntade henne vid hemkomsten till S.? Jo, att mötas af budskapet om att hennes hem under pågående jedeförföljelser blifvit plundradt och sköfladt, att hennes man och barn med knapp nöd hunnit rädda lifvet. Den andra delegerade för samma ort hade, ehuru ryska, hotats af liknande fador. Man och barn hade dock hunnit undfly, då den rasande folkhopen anlände till bostaden, men då den fann helgonbilder upphängda i rummen drog den sig tillbaka i den öfvertygelsen, att den blifvit »sänd» dit af misstag. Det är så medlemmar af oppositionen behandlas.

De tyska kvinnorna voro icke företrädde vid mötet, men så utgör ock den tyska nationaliteten i Ryssland i sin helhet ett stockkonservativt element, i hög grad blottadt på all solidaritetskänsla gentemot frihetsrörelsen.

Ett stort deltagande visade mötet för Finland. Upprepade gånger ombads jag att redogöra för olika sidor af vårt samhällslif. Våra kvinnosaksföreningar såväl som de organiserade kvinnofackföreningarna, vår politiska kamp, stämningen i landet, allt väckte ett lifligt intresse. Mer än en gång fick jag höra uttalanden af varmt gillande af vår författningskamp samt uttryck af den häftigaste förtrytelse öfver de ryska ämbetsmännens framfart i Finland. En fläkt af sann och upphöjd tolerans hvilade öfver det hela, och som ett uttryck häraf får hyllningen för vårt land tagas. Under eldiga, ihållande handklappningar bad mötet mig framföra hjärtliga hälsningar till alla finska kvinnor, »och till alla finska män med» ropade den nära 70-åriga fru T. där hon, för att bättre kunna se, stod på en stol. Hon hörde till dem som på allt sätt lidit för sin öfvertygelse, suttit fångslad — och om jag minns rätt varit förvisad — men trots förföljelserna hade hon in i ålderdomen förblifvit sina ideal trogen. Öfverallt där hon visade sig blef hon genast sällskapets medelpunkt och hvar gång hon yttrade sig kunde hon vara viss om att röna

uppmärksamhet och framförallt sympati, trots den kritiska skärpa med hvilken hon gendref de åsikter hon icke delade. Men det fanns hos henne denna omutliga ärlighet i förening med oegennyttan, som liksom allt äkta oemotståndligt fånglar.

Bland ryska kvinnosakskvinnor, kända i utlandet och som på mångfaldigt sätt visat sympati för vårt land, vill jag nämna fru Z. S. Mirovitsch. Hon redogjorde på mötets sista dag, då den officiella delen af förhandlingarna var avslutad, för den norska kvinnorörelsen.

Till de innehållsrikaste kvällarna under min moskva-vistelse ville jag räkna den »bankett» förbundet hade anordnat och till hvilken jämväl utom föreningen stående personer, såväl anhängare som vedersakare till kvinnornas likställighetssträfvanden, blifvit inbjudna. Där fick man en pregnant och lefvande bild af det samtida Ryssland såvidt det rör oppositionspartierna — det officiella elementet var af lätt förklarade skäl fullkomligt bannlyst.

Till ordförande utsågs prof. N. N. Tschepkin, en af ledarna af det nybildade konstitutionellt demokratiska partiet. Han representerade så att säga realpolitiken med dess illusionsfria blick på lifsföreteelserna, något som utan tvifvel i mångas ögon skänkte ökad vikt åt prof. Tschepkins anslutning till kvinnorörelsen, d. v. s. till kvinnornas fordran att blifva delaktiga af alla politiska rättigheter som inom kort, så hoppades man, komma männen till del. Utrustad med ett sundt och nyktert omdöme, solida kunskaper, en lidelsefri bevisföring och mycken humor tog han frågan från den praktiska sidan. Applåderna dånade, men i detsamma begärde en af de socialdemokratiska kvinnliga talarna ordet. Jag ser henne så tydligt framför mig, denna Nikolajeva (ett fingeradt namn) där hon stod med upplyftad hand, i hvilken hon höll en blyertspenna, med blicken kallt mönstrande »de borgerliga». Hennes kjolfäl-lar voro rifna och smutsstänkta, hon talade ju i proletär-kvinnornas namn, men hon gjorde icke intryck af att ha

utgått ur deras led. »Efter de om stor cynism vittnande uttalanden den föregående talaren fällt» . . . började hon sitt andragande vänd mot professorn. Hon hade knappt hunnit säga dessa ord innan ordf. afbröt henne, hemställande till mötet huruvida uttrycket cynism kunde anses vara parlamentariskt: — Nej, nej, må hon återtaga det, ropades det från alla sidor under ihållande skrik och hvisslingar. Fru Nikolajeva stod kvar, föraktfullt leende, med handen upplyftad som till hot. Återtag, återtag — ropades det. Hon lät sig icke bekomma, men då ordf. omsider återgaf henne ordet, underlät hon i alla fall att upprepa det förgrifliga och så fick hon i ro utgjuta sin vredes bräddfulla skålar öfver de borgerligas kallsinniga hjärtan. Trots de många sanningar hon yttrade förmådde hon icke rycka mig med, därtill värkade alltsammans för mycket af utanläxa, af ett tusen gånger upprepadt deklamationsnummer.

Detsamma var fallet med en annan talare af det socialdemokratiska partiet. Han uppträdde under det antagna namnet Ivanow. Också han ägde i hög grad våltalighetens gåfva, likaså det förkrossande föraktet för de borgerliga. Oafbrutet utslungade han mot de närvarande förebråelser att ha samlats i denna upplysta sal, som en välvillig och om frihetsrörelsen mycket förtjänt rik affärsman ställt till mötets förfogande. Ständigt försäkrade han ock att intet enda af de andra partierna skulle vara villigt att på allvar tillerkänna kvinnorna politisk rösträtt, men för oss, sade han, är kvinnan framförallt vår arbetskamrat.

I anledning häraf tog sig någon för att påpeka den reserverade för att icke säga kyliga hållning det socialdemokratiska partiet exempelvis i Belgien lagt i dagen gent emot kvinnans politiska fordringar. Denna interpellation ansåg hr Ivanow inte nödigt att besvara.

Om det sedan berodde på en slump — det har jag naturligtvis svårt att afgöra — så gjorde de närvarande repre-

sentanterna för det socialistrevolutionära partiet ett helt annat intryck på mig. De voro visserligen icke några glänsande talare, snarare tvärtom, men så fanns det hos dem mera vederhäftighet, ett bredare gemyt och framförallt en djupare resonansbotten för det rent mänskliga. Så framträdde bland andra en enkel man i brokig rysk skjorta och rådde kvinnorna att tillgripa skattevägran. I stället för att utslunga förebräelser gaf han i all vänlighet goda råd. I hans ögon kunde man läsa en ärlig själs sträfvan att förstå olika meningar. --

Till dem, som icke kunde undgå att göra intryck, ville jag räkna fru Miljukow, gift med den kände professorn i rysk historia Miljukow, hvilken genom den engelska journalisten W. T. Steads medvärkan fick tillåtelse att efter en mångårig landsförvisning återvända till Ryssland. Hon var den kvinnliga representanten för realpolitiken, sansad, logisk, lidelsefri, konsekvent och framförallt hemmastadd i kvinnofrågan. Hon värkade mycket parlamentarisk, vändande sig i främsta rummet till den kritiska eftertanken, därigenom mycket påminnande om Mrs Garrett Fawcett, denna engelska kvinnliga parlamentariker. Båda synes mig sakna förmågan att värka på de stora massorna, men komma så mycket mer till sin rätt då det gäller att logiskt och med stöd af fakta föra kvinnofrågans talan. Fru Miljukow hade dessutom gifvit ett prof på icke så ringa karaktärsstyrka, då hon afgick ur det konstitutionellt-demokratiska partiet, hvars erkände ledare hennes man är, emedan partiet vägrat att göra kvinnornas rösträtt bindande för minoriteten.

Under aftonens lopp uppträdde ock några principiella motståndare till allt hvad kvinnofrigörelse heter. Argumenten äro för alla välkända: »om familjens helgd, kvinnornas brist på logik, deras likgiltighet och känslsamhet» m. fl. gamla bepröfvade vapen ur en ofta anlitad arsenal.

Sent på natten afslutades mötet, sedan det fattat en resolution, i hvilken ett godkännande af principen om politisk rösträtt åt kvinnorna uttalats.

Härmed vill jag sluta skildringen af det ryska kvinnomötet. Ty om jag ock kanske lyckats gifva några flyktiga konturer af detsamma, så har det icke varit lika lätt för mig att få fram den världshistoriska bakgrunden, mot hvilken allt det jag i Moskva upplefde aftecknade sig. Men utan denna bakgrund kan intet af det jag här försökt skildra få de riktiga proportionerna.

Vare sig jag hörde kvinnorna tala — som oftast hänfördt eldigt — eller jag befann mig på någon politisk sammankomst af män, eller närvar vid ett af de snart sagdt otaliga folkmötena, så talades det bara om ett. Till vackra ord fanns det icke tid. Hvarje ögonblick kunde kräfva handling, snabb beslutsamhet, oförskräckthet. Intet syntes omöjligt, intet otänkbart. Dagligen spilldes människolif och dock fortgick frihetsrörelsen, oafbrutet dragande allt flera med, kvinnor och män. Ty mäktiga äro de krafter som drifvit det utarmade, utpinade och förtryckta ryska folket att beträda revolutionens väg och nu tvinga det att bringa frihetsrörelsen till »dess logiska slut.»

Hvad jag sett har blott varit inledningen till det blodiga dramat, »ännu måste vi vada genom strömmar af blod» skref en rysk kvinna nyligen till mig, och hvem vågar väl påstå att hon icke har rätt?

Annie Furuhjelm.

Såsom karaktäristiskt för de starka medel den närvarande situationen i Ryssland kräfver återgifva vi här nedan i reproduktion det kort, som på kvinnokongressen i Moskva såldes till förmån för förbundets värksamhet.

Inskriptionen lyder : Till höger : » Till belysande af frågan om folkrepresentationen i Ryssland utan åtskillnad till kön. Öfver galgen: För sin politiska öfvertygelse. Nedanför galgen: » Den politiska processen är 81. Sofia Peroffskajas af-rättning. Läggre ned : » Om kvinnan är värdig att bestiga schavotten, är hon också värdig att inträda i parlamentet. »